

обґрунтувати нову економіко-фінансову систему на основі впровадження необоротних активів в діяльність бюджетних установ.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження дозволило узагальнити теоретичні положення в галузі моделювання управління необоротними активами бюджетних установ, обґрунтувати необхідність і можливість використання економіко-математичних методів у прийнятті інноваційних рішень.

В сучасних умовах господарювання ефективно управління необоротними активами бюджетних установ значною мірою зумовлено впровадженням новітніх технологій, при цьому використання нововведень ґрунтується на залученні інноваційних ідей, що в свою чергу вимагає вдосконалення управління інноваціями.

Список літератури

1. Дишкант, М. В. Окремі питання моделювання управління нематеріальними активами [Текст] / М. В. Дишкант // Збірник наук. праць / І. В. Сергієнко (відп. ред.) [та ін.] – К., 2001. – Т. 2. – С. 109–119.
2. Свірко, С. В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах [Текст] : посібник / С. В. Свірко. – К. : КНЕУ, 2004. – 380 с.
3. Шевченко, С. О. Роль інформаційного забезпечення в управлінні необоротними активами бюджетних установ [Текст] / С. О. Шевченко // Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення : Всеукр. наук.-практ. конф., 10-11 квіт. 2007 р. / Вінницький торговельно-економічний ін-т. – Вінниця, 2007. – С. 429–434.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© І.В. Нестеренко, Г.М. Фадєєва, Я.І. Федоровська, 2011.

УДК 336.754.1

О.М. Филипенко, канд. екон. наук

М.В. Стаднік, студ.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА СКЛАДУ ПОНЯТТЯ «ОБОРОТНІ АКТИВИ»

Розглянуто існуючі в літературі визначення сутності категорії «оборотні активи», розкрито структуру оборотних активів підприємства. Розмежовано та уточнено сутність понять «оборотні активи», «оборотні кошти», «оборотний капітал».

Рассмотрены существующие в литературе определения сущности категории «оборотные активы», раскрыта структура оборотных активов предприятия. Разграничена и уточнена сущность понятий «оборотные активы», «оборотные средства», «оборотный капитал».

There are considered existing in literature determinations of essence of the category «circulating assets», there is exposed the structure of circulating assets of enterprise. There is delimited and specified essence of concepts «circulating assets», «circulating means», «circulating capital».

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з головних проблем, що стають перед підприємством у процесі управління, є проблема прийняття рішень щодо ефективного управління оборотними активами, оскільки вони є мобільною частиною майна підприємства, яка за нормальних умов діяльності підприємства перетворюється на грошові кошти в результаті отримання виручки від продажу.

Оборотні активи складають значну частку усіх активів підприємства і саме вони зумовлюють стійке фінансове становище підприємства, та його інвестиційну привабливість. Тому в сучасних умовах одним із найактуальніших завдань у забезпеченні ефективності операційної діяльності підприємств є вдосконалення системи управління їх оборотними активами. Не знаючи сутності, ролі, значення, складових елементів оборотних активів керівництво підприємства не зможе ефективно управляти ними. На даний момент питання визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» залишається дискусійним. Це обумовлює актуальність обраної для дослідження теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних учених, як Й.М. Петрович, М.П. Поліщук, П.П. Михайленко, В.М. Серединська, О.М. Загородна, Р.А. Слав'юк, Г.Г. Кірейцев, Т.П. Макаровська, Н.М. Бондар, І.М. Бойчик, С.М. Онисько, П.М. Марич, О.С. Філімоненков, Г.В. Нашкєрська, А.В. Шегда, В. Бутенко та ін.

Проте, як з'ясувалося у результаті аналізу досліджень і публікацій, між ученими-економістами існують розбіжності щодо точного визначення сутності оборотних активів та їх складу, оскільки науковці часто ототожнюють поняття «оборотні активи» з іншими економічними категоріями. Цей аспект значно знижує ефективність процесу управління оборотними активами і, як наслідок, погіршує основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства.

Мета та завдання статті. Метою даної статті є розкриття сутності та складу поняття «оборотні активи». Відповідно до мети завданнями наукового дослідження є:

- узагальнення існуючих у літературі поглядів на визначення сутності поняття «оборотні активи»;
- визначення складу оборотні активи;

– розмежування та уточнення сутності понять «оборотні активи», «оборотний капітал», «оборотні кошти».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні науковці досить часто ототожнюють поняття «оборотні активи» з такими економічними категоріями, як «оборотні кошти», «оборотні фонди», «оборотні засоби», «оборотний капітал». Але, на нашу думку, існують істотні відмінності між даними економічними поняттями.

Велика кількість авторів надає у своїх працях визначення сутності поняття «оборотні активи», спираючись на П(С)БО 2 «Баланс». Відповідно до цього документу оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців із дати балансу. Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів (еквівалентів грошових коштів) від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг [1].

Такі автори, як Й.М. Петрович, М.П. Поліщук та П.П. Михайленко, В.М. Серединська та О.М. Загородна у своїх працях надають аналогічні визначення даного поняття. На нашу думку дана позиція є цілком обґрунтованою, оскільки дане визначення найбільш повно розкриває природу та сутність оборотних активів.

Заслуговує уваги твердження Р.А. Слав'юк: «Оборотні активи – ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу» [2, с. 289].

Петрович Й.М. у своїх працях зазначає, що оборотні активи – це оборотні засоби, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому [3]. Причому поняття «оборотні засоби» автор вживає як синонім поняття «оборотні кошти». Синонімічними поняття «оборотні кошти» і «оборотні засоби» також вважають такі автори, як Г.Г. Кірейцев, Т.П. Макарівська та Н.М. Бондар. Бойчик І.М. зазначає, що «Оборотні кошти (оборотні засоби) – це сукупність оборотних фондів і фондів обігу» [3, с. 86].

Такі автори, як С.М. Онисько та П.М. Марич ототожнюють терміни «оборотні засоби» та «оборотні активи». На їх думку найбільш повним є визначення оборотних активів, як частини авансованої вартості у виробничих фондах і фондах обігу, що безперервно входить у процес виробництва протягом одного періоду як за вартістю, так і в натурі, повністю споживається і відновлюється, постійно підтримується на відповідному рівні, який необхідний для безперервного процесу виробництва та обертання [4].

На нашу думку, ототожнення таких економічних категорій, як «оборотні активи» і «оборотні кошти» з «оборотними засобами» є некоректним, оскільки термін «оборотні засоби» є помилковим перекладом терміну «оборотные средства» з російської мови і невірно відображає сутність даного поняття.

Учений О.С. Філімоненков вважає доцільним розгляд поняття «оборотні активи» з двох протилежних сторін. Оборотні активи як натурально-речовинна категорія – це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі та повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо). Разом із тим в умовах існування товарно-грошових відносин матеріальні засоби підприємств виражаються не лише в натуральній, а й у вартісній формі. Отже, оборотні активи як вартісна категорія – це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу [5].

В економічній літературі існують інші погляди на сутність оборотних активів. Одні економісти трактують їх як «грошові кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та фонди обігу», інші вважають, що оборотні активи – це частина капіталу підприємства, вкладена в його поточні активи, або це кошти, авансовані для створення оборотних виробничих активів та активів обігу. Але оборотні активи включають як матеріальні, так і грошові ресурси. Тому ототожнювати їх тільки з грошовими коштами економічно не обґрунтовано.

Науковець Нашкерьська Г.В. у своїх працях зазначає, що оборотні активи – це грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів та фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції [6]. Але, на нашу думку, дане визначення відображає термін «оборотні кошти».

«Оборотні кошти – це сукупність коштів підприємства, що авансуються на створення оборотних фондів та фондів обігу і забезпечення їх безперервного кругообігу», – зазначає А.В. Шегда [7, с. 205]. Оборотні фонди виступають у вигляді предметів праці, а фонди обігу – це кошти вкладені в запаси готової продукції, товари відвантажені та в дорозі, а також на рахунках та в касі підприємства. З огляду на це розрізняють оборотні кошти у сфері виробництва та у сфері обігу, які в своїй сукупності забезпечують безперервність виробництва та реалізації продукції.

Оборотні фонди вступають у виробництво у своїй натуральній формі і в процесі виготовлення продукції повністю споживаються. Після закінчення виробничого циклу, виготовлення продукції та її реалізації авансовані оборотні кошти відшкодовуються в складі виручки від реалізації продукції (робіт, послуг). Це створює можливість систематичного поновлення процесу виробництва, який здійснюється завдяки безперервному кругообігу коштів підприємства [7].

Існує ще досить багато визначень поняття «оборотні кошти» різних авторів, які дуже схожі між собою, але, на наш погляд твердження А.В. Шегди є найбільш повним і доцільним.

Отже, поняття «оборотні кошти» та «оборотні активи» не є синонімічними, оскільки вони мають різний елементний склад: до мобільних активів належать короткострокові фінансові інвестиції, які не входять до складу оборотних коштів, а до оборотних коштів – витрати майбутніх періодів, які не є елементом оборотних активів і у бухгалтерському балансі відображаються у III розділі.

Окрім цього, існує розбіжність між роллю оборотних активів і оборотних коштів у процесі виробництва і обігу. Перші з них (зокрема, паливо, сировина, матеріали) споживаються і витрачаються у виробництві, змінюючи свій фізико-хімічний стан, повністю переносячи свою вартість на вартість новоствореної продукції. Оборотні кошти, на відміну від мобільних активів, не витрачаються і не споживаються, а повертаються після кожного циклу кругообігу, збільшені на розмір прибутку за умов прибутковості діяльності підприємства. Порівняльна характеристика складових елементів оборотних активів та оборотних коштів наведена у таблиці.

Таблиця – Порівняльна характеристика складових елементів оборотних активів та оборотних коштів

Складовий елемент	Оборотні активи	Оборотні кошти
1	2	3
1. Оборотні активи		
1.1. Виробничі запаси	+	+
1.2. Поточні біологічні активи	+	+
1.3. Незавершене виробництво	+	+
1.4. Готова продукція	+	+
1.5. Товари	+	+
1.6. Векселі одержані	+	+

Продовження табл.

1	2	3
1.7. Дебіторська заборгованість:	+	+
– за товари, роботи, послуги		
– за розрахунками		
– інша поточна дебіторська заборгованість		
1.8. Поточні фінансові інвестиції	+	–
1.9. Грошові кошти та їх еквіваленти	+	+
1.10. Інші оборотні активи	+	+
2. Витрати майбутніх періодів	–	+
Примітки: «+» входять до складу; «–» не входять до складу		

Досить поширеним у сучасній науковій літературі є термін «оборотний капітал». Більшість економістів розглядають оборотний капітал як суму коштів, авансованих у оборотні активи чи фонди виробництва і обігу. Проте з огляду на те, що під капіталом в обліку частіше за все мають на увазі суму власних коштів, нам доцільно погодитися з трактуванням поняття «оборотний капітал» В. Бутенка [8, с. 77], який зазначив, що «оборотний капітал (чисті поточні активи) – це різниця між поточними (оборотними) активами та короткостроковими зобов'язаннями». Отже, оборотний капітал – це частина власного капіталу підприємства, яка спрямовується в оборотні активи.

Висновки. На основі вивчення різних підходів до визначення сутності, ролі та складу оборотних активів ми можемо зробити висновок, що більшість економістів із метою спрощення досліджень ототожнюють термін «оборотні активи» з іншими економічними категоріями. У зв'язку з відмінностями у економічній сутності понять «оборотні активи», «оборотні кошти», «оборотний капітал» слід відмовитися від ототожнення цих економічних категорій.

Вірне розуміння сутності та складу поняття «оборотні активи» дасть змогу ефективно управляти ними, що в кінцевому підсумку буде мати вплив на прибутковість та ефективність діяльності підприємства, а також на його фінансову стійкість і незалежність.

Список літератури

1. Баланс [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 [затв. наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99]. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0396%2D99&p=1154500791191400>>.
2. Слав'юк, Р. А. Фінанси підприємств [Текст] : навч. посіб. / Р. А. Слав'юк. – К. : ЦУЛ, 2007. – 460 с.

3. Бойчик, І. М. Економіка підприємств [Текст] : навч. посібник / І. М. Бойчик, П. С. Харів, М. І. Хопчан. – Львів : Сполом, 1998. – 212 с.

4. Онисько, С. М. Фінанси підприємств [Текст] : підручник для студ. вищих закладів освіти / С. М. Онисько, П. М. Марич. – Львів : Магнолія Плюс, 2004. – 367 с.

5. Філімоненков, О. С. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. С. Філімоненков – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : МАУП, 2004. – 328 с. – Режим доступу: <<http://fingal.com.ua/content/view/633/54/1/0/>>.

6. Нашкерська, Г. В. Фінансовий облік [Текст] : навч. посіб. / Г. В. Нашкерська. – К. : Кондор, 2005. – 503 с.

7. Економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання, 2005. – 431 с.

8. Бутенко, В. Оборотный капитал предприятия. Прогнозирование статей финансовой отчетности [Текст] / В. Бутенко // Справочник экономиста. – 2006. – № 6. – С. 77–84.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© О.М. Филипенко, М.В. Стаднік, 2011.

УДК 336.763.16

Т.В. Польова, канд. екон. наук, доц.

І.П. Котелевська, магістр

АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ З АКЦІЯМИ ВЛАСНОЇ ЕМІСІЇ

Визначено організаційно-інформаційні засади аналізу операцій з акціями власної емісії. Здійснено аналіз обсягів випуску та купівлі-продажу акцій вітчизняних підприємств. Досліджено основні проблеми в корпоративному секторі економіки.

Определены организационно-информационные основы анализа операций с акциями собственной эмиссии. Осуществлен анализ объемов выпуска и купли-продажи акций отечественных предприятий. Исследованы основные проблемы в корпоративном секторе экономики.

Determine the organizational and information bases of operations with shares of its own issue. The analysis of output, purchase of shares of domestic enterprises. Investigated the main problems of the corporate sector.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз операцій із акціями власної емісії дозволяє здійснити оцінку інвестиційної привабливості підприємства, тобто визначити його конкурентні переваги, що особливо важливо для інвесторів. Для задоволення інформаційних вимог користувачів аналітичних даних необхідно оперувати внутріш-